

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-2>

УДК 331.101.26:332.122

Дегтярь Наталія Вікторівна

кандидат економічних наук, старший викладач,
старший викладач кафедри економіки та підприємництва
імені професора І. М. Брюховецького,
Сумський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-2799-0624>

Nataliia Dehtiar

Sumy National Agrarian University

**ДЕМОГРАФІЧНІ ВИКЛИКИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ
СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН
СІЛЬСЬКОГО РИНКУ ПРАЦІ****DEMOGRAPHIC CHALLENGES AND TRANSFORMATION
OF SOCIAL AND LABOR RELATIONS
IN THE RURAL LABOR MARKET**

Анотація. У статті досліджено демографічні виклики та трансформацію соціально-трудових відносин на сільському ринку праці України в умовах військової агресії. Проаналізовано динаміку чисельності сільсько-го населення у довоєнний період та виявлено стійку тенденцію до її скорочення – за 2000–2022 роки чисельність зменшилася на 3,62 млн осіб, а частка в загальній структурі населення знизилася до 30,3%. Досліджено статево-вікову структуру сільського населення та встановлено значний гендерний дисбаланс у старших вікових групах, де кількість жінок суттєво переважає кількість чоловіків, особливо у віковій групі 80 років і старше. Виявлено проблему низької частки молоді (21,5%) та високої частки населення старшого віку (24,3%). Охарактеризовано вплив військових дій на соціально-трудові відносини, зокрема через внутрішню міграцію населення, мобілізацію працездатного населення та необхідність адаптації аграрних підприємств до нових умов господарювання. Визначено основні проблеми сучасного сільського ринку праці та запропоновано можливі шляхи їх вирішення. Особливу увагу приділено питанням соціального захисту вразливих категорій населення та відновлення зруйнованої інфраструктури у деокупованих сільських територіях.

Ключові слова: демографічні виклики, сільський ринок праці, соціально-трудові відносини, військова агресія, сільське населення, гендерний дисбаланс, старіння населення, внутрішня міграція, трудові ресурси, соціальний захист, сільські території, зайнятість населення, післявоєнне відновлення.

Summary. The article presents a comprehensive study of demographic challenges and transformation of social and labor relations in the rural labor market of Ukraine in the context of military aggression. The relevance of the study is stipulated by the need for an in-depth analysis of the fundamental changes in social and labor relations in rural areas caused by military actions and the development of effective mechanisms for adapting to new economic conditions. The purpose of the study is to identify the main demographic trends, assess their impact on the transformation of social and labor relations, and develop recommendations for solving the identified problems. The methodological basis of the study is a systematic approach to the study of demographic and socio-economic processes. The paper uses statistical analysis methods to study the dynamics of the size and structure of the rural population, a method of comparative analysis to identify demographic trends, methods of synthesis and generalization to formulate conclusions and recommendations. Based on empirical data, a steady downward trend in the rural population has been established – over the period 2000–2022, the number of people decreased by 3.62 million (22.5%), and its share in the total population structure decreased to 30.3%. A significant gender imbalance in the older age groups has been identified, where the ratio of women to men in the age group of 80 years and older is almost 3:1. The problem of demographic aging of the rural population is identified, which is confirmed by the high proportion of elderly people (24.3%) with a low proportion of young people (21.5%). The influence of military operations on the redistribution of labor resources through internal migration and mobilization is investigated, which led to the need to adapt production processes and labor organization systems in agricultural enterprises. The transformation of social protection mechanisms for the rural population and the growing role of volunteer activities in rural communities are characterized. The practical value of the study lies in the development of a system of recommendations for solving the identified demographic and socio-economic problems, in particular through the implementation of programs to support young families, creating attractive conditions for living and working for young people in rural areas, devel-

oping social infrastructure and alternative types of employment. Mechanisms for adapting social protection systems to the needs of internally displaced persons, military families and other vulnerable groups are proposed. The results of the study can be used in the development of strategies for post-war recovery and development of rural areas, as well as in the formation of regional programs of socio-economic development.

Keywords: demographic challenges, rural labor market, social and labor relations, military aggression, rural population, gender imbalance, population aging, internal migration, labor resources, social protection, rural areas, employment, post-war recovery.

Постановка проблеми. В умовах триваючої військової агресії російської федерації проти України відбуваються кардинальні зміни в соціально-трудових відносинах на сільському ринку праці, що потребують детального дослідження та аналізу.

Особливої актуальності набуває вивчення демографічних викликів, зокрема тенденцій скорочення сільського населення, його старіння та гендерного дисбалансу, що спостерігалися ще в довоєнний період та значно загострилися під час війни. Важливим аспектом дослідження є аналіз впливу масштабної внутрішньої міграції населення та мобілізації значної частини працездатного сільського населення на трансформацію соціально-трудових відносин у сільській місцевості. Необхідно дослідити, як ці процеси впливають на забезпечення сільськогосподарського виробництва трудовими ресурсами, зміну структури зайнятості сільського населення та адаптацію аграрних підприємств до нових умов господарювання. Актуальним є також вивчення питань соціального захисту сільського населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб, сімей військовослужбовців та інших вразливих категорій населення, а також проблем відновлення зруйнованої інфраструктури та виробничих потужностей у деокупованих сільських територіях [1, с. 10].

Комплексне дослідження цих аспектів дозволить розробити ефективні механізми адаптації соціально-трудових відносин до викликів воєнного часу та створити підґрунтя для післявоєнного відновлення сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових публікацій свідчить про значну увагу дослідників до проблем соціально-трудових відносин сільського ринку праці, особливо в контексті сучасних викликів військового часу. Так, М. Гудзь досліджує загальні тенденції ринку праці України в умовах війни, звертаючи особливу увагу на проблему зростання безробіття, в тому числі у сільській місцевості [1]. Демченко О. та Міненко С. зосереджують увагу на обмеженнях та суперечностях формування людського капіталу сільських територій України, підкреслюючи важливість розвитку освітньої інфраструктури та створення можливостей для професійного розвитку сільського населення [2]. Комплексне дослідження впливу війни на ринок праці та демографічну ситуацію представлено у роботі Дроздича М.І., Дорошенко Л.С. та Заяць Г.С., де

автори аналізують зміни у структурі зайнятості та особливості адаптації різних секторів економіки до нових умов [3]. Наумова М.А. та Гончарук Н.С. розглядають демографічну ситуацію як ключовий фактор розвитку ринку праці, акцентуючи увагу на проблемах старіння населення та міграційних процесах [5]. Особливої уваги заслуговує дослідження Патики Н.І. та Германюк Н.В., які детально аналізують сучасні виклики та пріоритети забезпечення зайнятості сільського населення [6]. Поліщук О.Ю., Машта Н.О. та Савченко О.Р. досліджують специфіку функціонування ринку праці України в умовах війни, зокрема розглядаючи питання адаптації трудових відносин до нових реалій [7]. Важливим джерелом статистичної інформації для аналізу демографічних тенденцій та змін на ринку праці є офіційні видання Державної служби статистики України [4; 8].

Мета статті. Основним завданням дослідження є аналіз демографічних викликів та трансформації соціально-трудових відносин на сільському ринку праці України в умовах військової агресії. Для досягнення цієї мети необхідно дослідити динаміку чисельності сільського населення України у довоєнний період, проаналізувати його статево-вікову структуру та виявити основні демографічні тенденції. Необхідно також виявити основні проблеми та виклики сучасного сільського ринку праці та запропонувати можливі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціально-трудові відносини у сільській місцевості України в умовах військової агресії РФ зазнали кардинальних змін та трансформацій, що суттєво вплинуло на всі аспекти життєдіяльності сільських територій та їх мешканців. Військові дії призвели до значних демографічних зрушень, зокрема через внутрішню міграцію населення, що спричинило перерозподіл трудових ресурсів між регіонами країни. Особливого значення набули проблеми, пов'язані з мобілізацією значної частини працездатного сільського населення, що призвело до дефіциту робочої сили у сільськогосподарському виробництві. Це змусило аграрні підприємства адаптувати свої виробничі процеси та системи організації праці до нових умов, зокрема через впровадження більш гнучких форм зайнятості та перерозподіл трудових обов'язків між наявними працівниками [1, с. 13–14; 3, с. 86; 6, с. 31].

Аналіз динаміки чисельності сільського населення України у довоєнний період

(2000–2022 роки) демонструє стійку тенденцію до скорочення як абсолютної чисельності сільських мешканців, так і їх питомої ваги у загальній структурі населення країни. У 2000 році чисельність сільського населення становила 16,09 млн осіб, що складало 32,6% від загального населення країни. Протягом наступних років спостерігалося постійне зменшення цих показників (рис. 1) [4, с. 26; 8, с. 26–27].

Особливо значне скорочення сільського населення відбулося у період 2010–2015 років, коли чисельність зменшилася на 1181,97 тис. осіб, що становило 8,19% від попереднього показника. Це був найбільший спад за весь досліджуваний період. У попередні п'ятиріччя темпи скорочення були дещо нижчими: у 2000–2005 роках зменшення становило 819,7 тис. осіб (5,09%), а у 2005–2010 роках – 833,35 тис. осіб (5,46%). Після 2015 року темпи скорочення сільського населення дещо сповільнилися. За період 2015–2020 років зменшення становило 493,12 тис. осіб (3,72%). У 2021 році чисельність сільського населення скоротилася ще на 134,25 тис. осіб (1,05%), а в 2022 році – на 155,19 тис. осіб (1,23%). Станом на 2022 рік чисельність сільського населення становила 12,47 млн осіб, що складає 30,3% від загального населення країни [4; 8].

Загалом за період 2000–2022 років чисельність сільського населення України скоротилася на 3,62 млн осіб, а його питома вага зменшилася на 2,3 відсоткових пункти. Такі тенденції свідчать про наявність серйозних демографічних проблем у сільській місцевості, зокрема природне

скорочення населення, міграцію молоді до міст, старіння населення та загальне погіршення демографічної ситуації. Ці процеси створюють значні виклики для розвитку сільських територій, забезпечення їх трудовими ресурсами та підтримки соціальної інфраструктури села.

В умовах війни суттєво змінилася структура зайнятості сільського населення. Частина сільськогосподарських підприємств, особливо в районах, наближених до зони бойових дій або на тимчасово окупованих територіях, були змушені припинити або суттєво скоротити свою діяльність. Це призвело до зростання рівня безробіття та необхідності пошуку альтернативних джерел доходу для сільських мешканців. Важливою особливістю сучасних соціально-трудових відносин стало збільшення ролі волонтерської діяльності та взаємодопомоги у сільських громадах. Сільські мешканці активно долучаються до підтримки внутрішньо переміщених осіб, забезпечення потреб Збройних Сил України та територіальної оборони, що формує нові форми соціальної взаємодії та солідарності [5, с. 77–78].

Аналіз розподілу сільського населення України за віком та статтю у довоєнний період демонструє суттєві відмінності у статеві-віковій структурі та виявляє важливі демографічні особливості (рис. 2).

Найбільша чисельність сільського населення спостерігається у середніх вікових групах, особливо у діапазоні 30–34 роки, де кількість чоловіків складає 524,7 тис. осіб, а жінок – 464,0 тис. осіб. Це економічно активне населення, яке формує

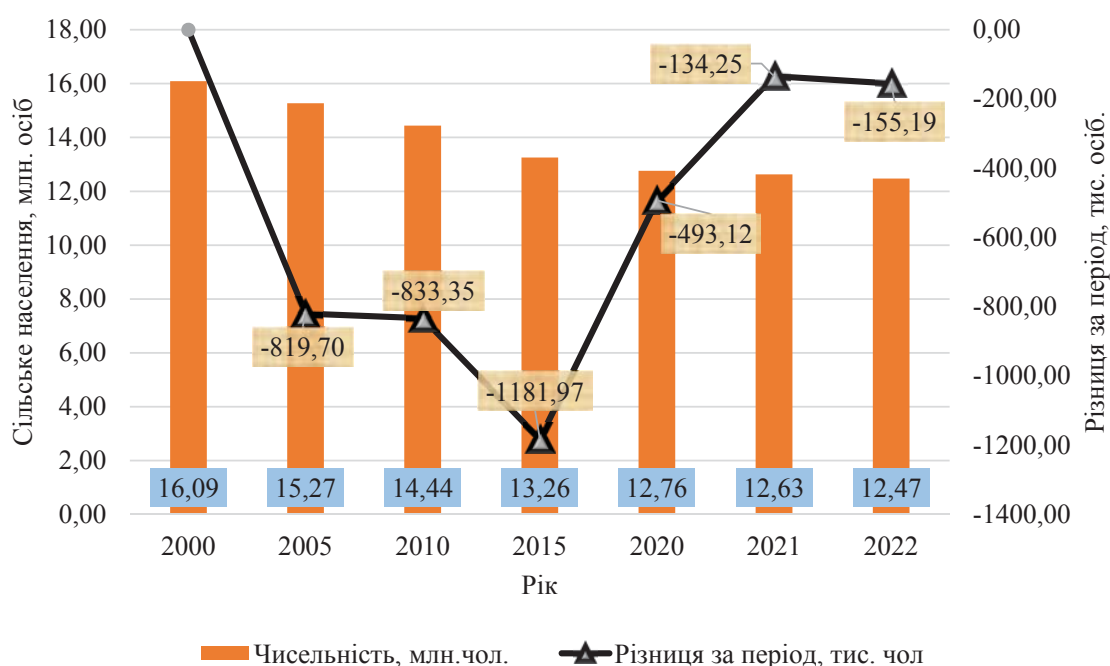

Рисунок 1 – Динаміка чисельності сільського населення України у довоєнний період

Джерело: складено автором на основі [4; 8]

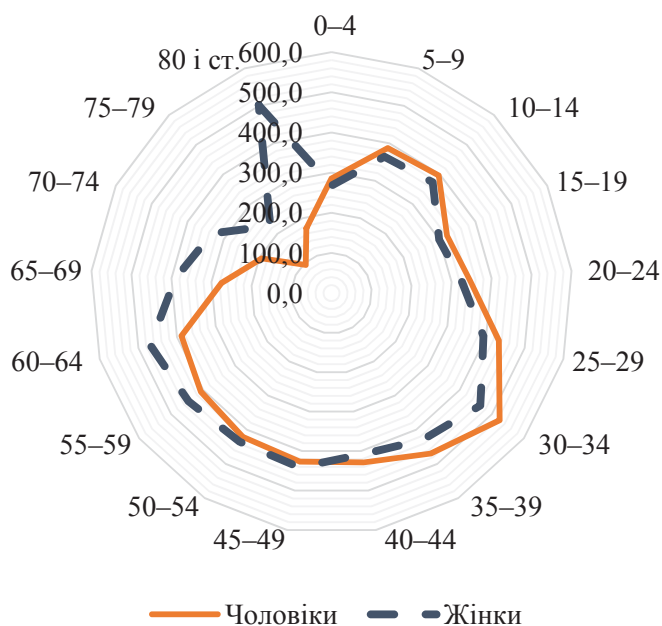

Рисунок 2 – Розподіл сільського населення України за віком та статтю станом на 1 січня 2022 року, тис. осіб

Джерело: складено автором на основі [4; 8]

основний трудовий потенціал сільських територій. Також значна чисельність населення присутня у вікових групах 35–39 років (469,6 тис. чоловіків та 429,6 тис. жінок) та 25–29 років (433,1 тис. чоловіків та 393,1 тис. жінок). Починаючи з вікової групи 45–49 років спостерігається поступове переважання жіночого населення над чоловічим, яке стає особливо помітним у старших вікових групах. Так, у віковій групі 60–64 роки кількість жінок (469,8 тис. осіб) суттєво перевищує кількість чоловіків (388,2 тис. осіб). Ця диспропорція значно посилюється у старших вікових групах: у віці 70–74 роки співвідношення становить 333,2 тис. жінок проти 194,0 тис. чоловіків, а у віковій групі 80 років і старше різниця сягає майже трикратного розміру – 502,1 тис. жінок проти 173,1 тис. чоловіків [4; 8].

Дані свідчать про наявність демографічного старіння сільського населення, що особливо помітно серед жіночого населення. Це створює додаткове навантаження на систему соціального забезпечення та медичного обслуговування у сільській місцевості. Водночас відносно низька чисельність населення у молодших вікових групах (до 19 років) вказує на проблеми з відтворенням населення та може призвести до подальшого погіршення демографічної ситуації у майбутньому.

Така статеві-вікова структура сільського населення створює серйозні виклики для розвитку сільських територій, зокрема щодо забезпечення трудовими ресурсами, підтримки соціальної інф-

раструктури та забезпечення належного рівня життя для людей похилого віку (рис. 3).

Найчисельнішою віковою групою є населення працездатного віку (20–59 років), яке становить 54,2% від загальної чисельності сільського населення. У цій групі спостерігається відносно рівномірний розподіл за статтю: 3456,8 тис. чоловіків та 3342,8 тис. жінок, що створює сприятливі умови для формування трудового потенціалу сільських територій.

Частка молодого населення (0–19 років) складає 21,5% або 2695,3 тис. осіб, з яких 1390,3 тис. – чоловіки та 1305,0 тис. – жінки. Такий показник свідчить про відносно низький рівень відтворення населення та може вказувати на потенційні проблеми з формуванням трудових ресурсів у майбутньому [4; 8].

Особливу увагу привертає значна частка населення старшого віку. Сумарна частка населення віком від 60 років і старше становить 24,3% (сума груп 60–69 років та 70 і старше), що є ознакою демографічного старіння сільського населення. При цьому у старших вікових групах спостерігається суттєве переважання жінок над чоловіками. У віковій групі 60–69 років кількість жінок (860,4 тис. осіб) значно перевищує кількість чоловіків (663,5 тис. осіб), а у групі 70 років і старше ця різниця стає ще більш помітною: 1062,0 тис. жінок проти 462,2 тис. чоловіків [4; 8].

Така демографічна структура сільського населення України вказує на наявність серйозних викликів для розвитку сільських територій. Висо-

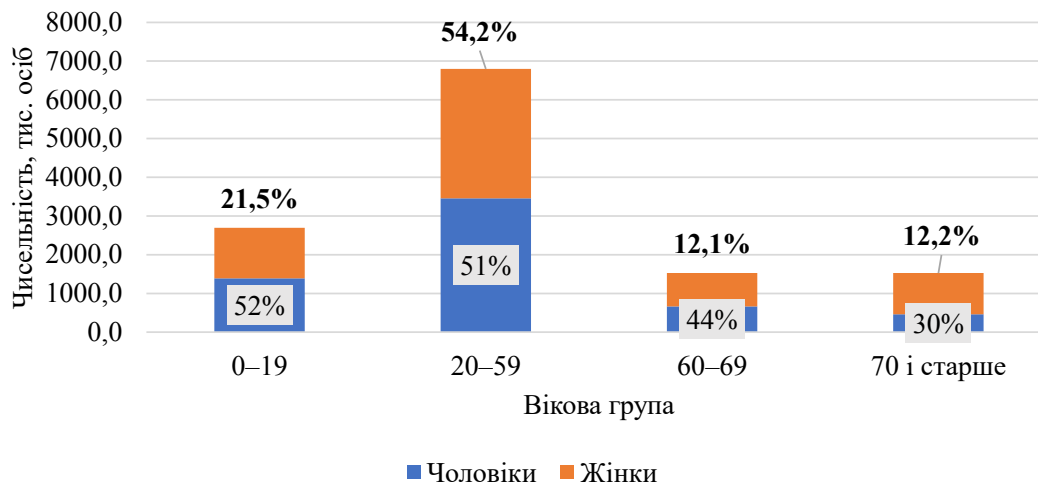

Рисунок 3 – Стан трудового потенціалу для забезпечення розвитку сільських територій, станом на 1 січня 2022 року

Джерело: складено автором на основі [4; 8]

кий рівень демографічного старіння, особливо серед жіночого населення, створює додаткове навантаження на систему соціального забезпечення та медичного обслуговування. Відносно низька частка молоді у загальній структурі населення може призвести до подальшого погіршення демографічної ситуації та виникнення проблем із забезпеченням трудовими ресурсами сільськогосподарського виробництва та інших галузей сільської економіки. Це вимагає розробки та впровадження ефективних заходів демографічної політики, спрямованих на підтримку молодих сімей, створення привабливих умов для життя та праці молоді в сільській місцевості, розвиток соціальної інфраструктури та підвищення якості життя сільського населення [1, с. 18; 6, с. 35].

Військова агресія загострила проблему продовольчої безпеки країни, що підвищило значущість аграрного сектору та зайнятості у сільському господарстві. Це призвело до переосмислення ролі сільськогосподарської праці та необхідності створення більш привабливих умов для залучення працівників у аграрне виробництво. Суттєвих змін зазнали і механізми соціального захисту сільського населення. Виникла необхідність адаптації систем соціальної підтримки до потреб внутрішньо переміщених осіб, сімей військовослужбовців та інших вразливих категорій населення. Особливої уваги потребує забезпечення доступу до медичних послуг, освіти та інших соціальних сервісів в умовах воєнного стану. Значним викликом стала необхідність відновлення зруйнованої інфраструктури та виробничих потужностей у деокупованих сільських територіях, що потребує значних інвестицій та створення нових робочих місць. Це відкриває можливості для розвитку будівельної галузі та

суміжних сфер діяльності у сільській місцевості (табл. 1) [3, с. 89;].

Таким чином, соціально-трудова відносина у сільській місцевості України в умовах військової агресії характеризуються значною трансформацією, що вимагає гнучкості та адаптивності від усіх учасників цих відносин. Подальший розвиток потребує системного підходу до вирішення накопичених проблем та створення умов для відновлення та розвитку сільських територій у післявоєнний період.

Висновки. Дослідження демографічних викликів та трансформації соціально-трудова відносин сільського ринку праці України виявило низку суттєвих проблем та тенденцій. Аналіз демографічної ситуації в довоєнний період показав стійку тенденцію до скорочення сільського населення – за 2000–2022 роки чисельність зменшилася на 3,62 млн осіб (22,5%), а його частка в загальній структурі населення знизилася до 30,3%. Особливо загрозовим є виявлений значний гендерний дисбаланс у старших вікових групах та низька частка молоді (21,5%), що створює серйозні виклики для майбутнього розвитку сільських територій.

Військова агресія російської федерації загострила існуючі проблеми та створила нові виклики, пов'язані з внутрішньою міграцією населення, мобілізацією значної частини працездатного населення та необхідністю адаптації систем соціального захисту до потреб вразливих категорій населення. Аграрні підприємства змушені пристосовуватися до нових умов через впровадження гнучких форм зайнятості та перерозподіл трудових обов'язків. Важливою особливістю сучасних соціально-трудова відносин стало зростання ролі волонтерської діяльності та взаємодопомоги в сільських громадах.

Таблиця 1 – Проблеми та виклики сучасного сільського ринку праці

Проблеми/ виклики	Сутність проблеми	Можливі шляхи вирішення
Демографічне старіння населення	Частка населення старше 60 років становить 24,3%, що створює додаткове навантаження на працездатне населення	1. Розробка програм підтримки молодих сімей 2. Створення привабливих умов для життя молоді 3. Розвиток соціальної інфраструктури
Скорочення чисельності населення	За період 2000–2022 років чисельність скоротилася на 3,62 млн осіб (22,5%)	1. Впровадження програм розвитку сільських територій 2. Створення нових робочих місць 3. Підвищення рівня оплати праці
Гендерний дисбаланс	Значне переважання жінок у старших вікових групах	1. Розвиток гендерно-орієнтованих програм зайнятості 2. Створення умов для самореалізації жінок 3. Підтримка жіночого підприємництва
Низька частка молоді	Частка населення віком 0–19 років становить лише 21,5%	1. Розвиток освітньої інфраструктури 2. Створення можливостей для професійного розвитку 3. Підтримка молодіжного підприємництва
Трудова міграція	Відтік працездатного населення до міст та за кордон	1. Створення конкурентних умов праці 2. Розвиток альтернативних видів зайнятості 3. Підвищення престижності сільської праці
Професійно-кваліфікаційні диспропорції	Невідповідність кваліфікації працівників потребам сучасного виробництва	1. Розвиток системи професійної освіти 2. Організація програм перекваліфікації 3. Співпраця з підприємствами
Сезонність зайнятості	Нерівномірне трудове навантаження протягом року	1. Розвиток несільськогосподарських видів діяльності 2. Створення альтернативної зайнятості 3. Розвиток сільського туризму
Соціальна інфраструктура	Недостатній розвиток соціальної інфраструктури та низька якість послуг	1. Інвестиції в розвиток інфраструктури 2. Покращення транспортної доступності 3. Розвиток медичних та освітніх закладів
Низький рівень доходів	Недостатній рівень оплати праці та нестабільність доходів	1. Підвищення мінімальних гарантій оплати праці 2. Розвиток соціального захисту 3. Стимулювання підприємництва
Неформальна зайнятість	Високий рівень неформальної зайнятості та відсутність соціальних гарантій	1. Спрощення реєстрації підприємництва 2. Податкові стимули 3. Посилення контролю за дотриманням законодавства

Джерело: складено автором на основі [2; 6; 7]

Перспективи подальших наукових досліджень мають зосередитися на розробці ефективних механізмів подолання виявлених демографічних та соціально-економічних проблем сільських територій. Важливим напрямком є дослідження можливостей створення привабливих умов для життя та праці молоді в сільській місцевості, розвитку альтернативних видів зайнятості та диверсифікації сільської економіки. Потребує глибшого вивчення

питання адаптації систем соціального захисту до потреб різних категорій сільського населення в умовах воєнного стану. Актуальним залишається дослідження механізмів відновлення зруйнованої інфраструктури та виробничих потужностей у декупованих сільських територіях, а також розробка стратегій післявоєнного відновлення та розвитку сільських територій з урахуванням нових демографічних та соціально-економічних реалій.

Список використаних джерел:

1. Гудзь М. Ринок праці України: тенденції в умовах війни та актуалізація проблеми безробіття. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2023. № 1. С. 8–20. DOI: <https://doi.org/10.34025/2310-8185-2023-1.89.01>
2. Демченко О., Міненко С. Обмеження та суперечності формування людського капіталу сільських територій України. *Development Service Industry Management*. 2024. № 2. С. 161–169. DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-6\(24\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-6(24))
3. Дрозач М.І., Дорошенко Л.С., Заяць Г.С. Вплив війни на ринок праці та демографічну ситуацію в Україні. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Економічні науки*. 2023. № 3. С. 84–92. DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/70-13>
4. Населення України за 2021 рік / за ред. М. Тімоніної. Київ : Державна служба статистики України, 2022. 187 с.
5. Наумова М.А., Гончарук Н.С. Демографічна ситуація в Україні як фактор розвитку ринку праці. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2020. № 39. С. 76–82. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2020-39-14>

6. Пати́ка Н.І., Германюк Н.В. Зайнятість сільського населення в сучасних умовах: нові виклики й пріоритети забезпечення. *Агросвіт*. 2024. № 23. С. 28–39. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.23.28>

7. Поліщук О.Ю., Машта Н.О., Савченко О.Р. Ринок праці України в умовах війни. *Причорноморські економічні студії*. 2022. № 76. С. 201–208. DOI: <https://doi.org/DOI: 10.32782/bses.76-29>

8. Статистичний щорічник України за 2022 рік / за ред. І.Є. Вернера. Київ : Державна служба статистики України, 2023. 455 с.

References:

1. Hudz M. (2023) Rynok pratsi Ukrainy: tendentsii v umovakh viiny ta aktualizatsiia problemy bezrobittia [Ukraine's labor market: trends under war conditions and unemployment problem actualization]. *Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky – Bulletin of Chernivtsi Institute of Trade and Economics. Economic Sciences*, vol. 1, pp. 8–20. (in Ukrainian)

2. Demchenko O., Minenko S. (2024) Obmezhenia ta superechnosti formuvannia liudskoho kapitalu silskykh terytorii Ukrainy [Limitations and contradictions in the formation of human capital in rural areas of Ukraine]. *Development Service Industry Management*, vol. 2, pp. 161–169. (in Ukrainian)

3. Drozach M. I., Doroshenko L. S., Zaiats H. S. (2023) Vplyv viiny na rynek pratsi ta demohrafichnu sytuatsiiu v Ukraini [The impact of war on the labor market and demographic situation in Ukraine]. *Naukovi pratsi Mizhrehionalnoi akademii upravlinnia personalom. Ekonomichni nauky – Scientific Works of Interregional Academy of Personnel Management. Economic Sciences*, vol. 3, pp. 84–92. (in Ukrainian)

4. Timonina M. (ed.) (2022) Naseleattia Ukrainy za 2021 rik [Population of Ukraine for 2021]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 187 p. (in Ukrainian)

5. Naumova M. A., Honcharuk N. S. (2020) Demohrafichna sytuatsiia v Ukraini yak faktor rozvytku rynku pratsi [Demographic situation in Ukraine as a factor in labor market development]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*, vol. 39, pp. 76–82. (in Ukrainian)

6. Patyka N. I., Hermaniuk N. V. (2024) Zainiatist silskoho naseleattia v suchasnykh umovakh: novi vyklyky y priorytety zabezpechennia [Rural population employment in modern conditions: new challenges and priorities]. *Ahrosvit*, vol. 23, pp. 28–39. (in Ukrainian)

7. Polishchuk O. Yu., Mashta N. O., Savchenko O. R. (2022) Rynok pratsi Ukrainy v umovakh viiny [Ukraine's labor market under war conditions]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, vol. 76, pp. 201–208. (in Ukrainian)

8. Verner I. Ye. (ed.) (2023) Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2022 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2022]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 455 p. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 24.02.2025